

از تاشکند تا واشنگتن - تلاش برای قانونی کردن شکنجه

30 اردیبهشت 1386 (20 می 2007)

شکنجه توسط آب جوش به دو صورت اعمال می شود. در حالت اول محکوم ابتدا لخت گردیده و به آرامی وارد ظرفی که محتوی آب جوشان است می گردد. در حالت دیگر ابتدا متهم را در ظرف آب سرد گذاشته و به تدریج آب داغ می شود تا به نقطه جوش برسد. این روش یکی از روشهای باستانی شکنجه در اروپا و آسیا بوده است. ([منبع](#))

ازبکستان چه ربطی به ما دارد؟

شاید بپرسید اوضاع حقوق بشر در ازبکستان چه ارتباطی با ایران و جامعه ایرانی دارد؟ در پاسخ باید بگویم که اعتقاد دارم این موضوع به ایران و به خصوص اصلاح طلبان یا کسانی که به هر دلیل دغدغه بهبود شرایط ایران را دارند مربوط می شود آن هم به دو دلیل مهم:

1. موضوعاتی مانند حقوق بشر، صلح، محیط زیست یا خلع سلاح موضوعاتی جهانی بوده و فقط به کمک اجماع و همبستگی جهانی قابل حل می باشند.

2. مشاهده [رویکرد دوگانه](#) ای که کشورهای قدرتمند و مدعی نشر دموکراسی و حقوق بشر (به رهبری آمریکا و متحدانش) با فجایع بشری در کشورهای مختلف دارند، می توانیم به درک بهتری از مناسبت های بین المللی دنیای امروز برسیم. داشتن درک بهتر از مناسبت های روز جهانی به توانایی تحلیلی ما در پیش بینی و حتی بهبود وضعیت ایران کمک می کند. در اینجا اشاره ای گذرا دارم به وضعیت نگران کننده حقوق بشر در ازبکستان و همینطور سکوت نسبی قدرت های بزرگ در این زمینه و متأسفانه در برخی شرایط حمایت و همکاری این کشورها با حاکمیت جبار این کشور. همچنین به برخی وقایع و تلاش ها در آمریکا اشاره خواهم کرد که نه تنها به موضوع ذکر شده در ازبکستان بی ارتباط نیستند، بلکه حتی می توانند زمینه ساز از بین رفتن اعتبار قوانین بین المللی در زمینه اصول توافق شده حقوق بشر باشند. تا جایی که امکان داشته منابع را از میان روزنامه های معتبر و سازمان های بین المللی انتخاب کرده ام و سعی بر این بوده که به مطالب سایت های تندرو ارجاعی داده نشود.

افشاگری سفیر انگلستان در ازبکستان

موضوع حقوق بشر و شکنجه های هولناک در ازبکستان موضوع جدیدی نیست و در سراسر دهه 1990 و سالهای اخیر ادامه داشته است. ازبکستان پس از استقلال از شوروی سابق در سال 1991 به عنوان کشوری که موقعیت استراتژیکی ویژه ای در منطقه آسیای مرکزی داشت مورد توجه ویژه آمریکا قرار گرفت. و به ویژه بعد از حملات تروریستی 11 سپتامبر به آمریکا روابط دو کشور گسترش یافت. به این ترتیب که ازبکستان در جنگ آمریکا علیه افغانستان در زمره متحدین آمریکا قرار گرفت و اجازه استفاده از

خاک خود را برای عملیات نظامی علیه افغانستان به آمریکا داد (پایگاه نظامی در Qarshi Hanabad). همچنین در مقابل صدور مجوز استفاده از خاک خود، ازبکستان و آمریکا توافق نامه همکاری های بیشتر در زمینه های مختلف و به ویژه نظامی و امنیتی امضا کردند. این توافق نامه در سال 2002 توسط [اسلام کریموف](#) (رئیس جمهور ازبکستان) و جورج بوش در سفری که کریموف به آمریکا کرد امضا شد. جمع کمک های آمریکا در سال 2002 به ازبکستان به 500 میلیون دلار رسید که 79 میلیون دلار از این مبلغ در اختیار پلیس و شبکه اطلاعاتی این کشور یا SNB که عامل اصلی اعمال شکنجه های گسترده است قرار گرفت. ([منبع](#))

در برابر باد

تلاش برای رسیدن به صلح و توسعه پایدار در ایران و جهان

againstwind.wordpress.com

در آن روزها موضوع حقوق بشر و وضعیت اسف بار آزادی بیان، حقوق مخالفین دولت و رفاه زندانیان مورد توجه اصلی آمریکا و متحد اصلیش انگلستان نبود و ازبکستان به عنوان [متحد کلیدی استراتژیک](#) آمریکا (و انگلستان) در جنگ علیه تروریسم تلقی می گردید.

ماجرای اصلی نگرانی های بین المللی در مورد اوضاع رقت انگیز حقوق بشر در ازبکستان وقتی اوج گرفت که سفیر وقت انگلستان در ازبکستان، آقای [کریگ مورای](#) پس از مطلع شدن از موارد شکنجه و وجود روابطی میان سازمان اطلاعاتی ازبکستان و سازمان های اطلاعاتی آمریکا و انگلیس (CIA) و (MI6) شروع به افشاگری هایی نمود. او برای اولین بار فاش کرد که سازمانهای اطلاعاتی انگلیس و آمریکا مضمونین دستگیر شده بین المللی را برای بازجویی و شکنجه به ازبکستان ارسال کرده و از اطلاعات به دست آمده که فاقد ارزش حقوقی بودند استفاده تبلیغاتی کردند. به دنبال این افشاگری های بی پروا بود که وی در اکتبر سال 2004 از سوی دولت انگلستان از سمت خود بر کنار شد. آقای مورای معتقد است علت برکناریش انتقاداتی بوده است که وی بر علیه دولت آقای کریموف، ارتباط سازمان اطلاعاتی ازبکستان با سازمان های اطلاعاتی آمریکا و انگلیس و موارد جدی نقض حقوق بشر و استفاده گسترده از شکنجه در راستای مبارزه علیه تروریسم کرده بود.

آقای [مورای](#) در زمینه روابط سازمان های اطلاعاتی انگلستان و آمریکا با ازبکستان و همچنین ارسال مضمونین توسط این کشورها به ازبکستان، جایی که بدون نظارت برای کسب اعترافات و اطلاعات مورد نیاز شکنجه می شدند کتاب [قتل در سمرقند](#) را تالیف کرده است. با وجودیکه دولت انگلستان آقای مورای را از منتشر کردن برخی از اسناد مرتبط با این کتاب در سایت شخص اش منع کرده است، این اسناد به صورت گسترده ای در اینترنت و بخصوص وبلاگ ها پخش شده اند. به عنوان نمونه سایت های جالب [LFCM](#)، [BlairWatch](#) و [Nether World](#) را ببینید. همچنین می توانید یکی از نامه های آقای مورای را که در زمان سفارتش در ازبکستان به دولت انگلیس نوشته است [اینجا](#) ببینید.

به [گزارش سازمان دیده بان حقوق بشر](#)، دولت ازبکستان تحت عنوان مبارزه با تروریسم هزاران نفر از اعضای گروه های مختلف اسلامی را دستگیر، زندانی و حتی شکنجه کرده است. بسیاری از این افراد بدون محاکمه قانونی در زندان بوده و عده قابل توجهی نیز به حبس های طولانی مدت بین 5 تا 20 سال محکوم گشته اند. نمونه های گزارش شده شکنجه در ازبکستان عبارتند از تجاوز و آزار و اذیت جنسی، شوک های الکتریکی، سوزاندن محکومان توسط سیگار و روزنامه، خفه کردن توسط کیسه نایلونی، ضرب و شتم با میله فلزی و حتی انداختن محکومین در آب جوش. برای اطلاعات بیشتر [گزارش دیده بان حقوق بشر را در مورد شکنجه به وسیله جوشاندن در آب](#) را ببینید.

ارتباط شکنجه های ازبکستان با سازمان اطلاعاتی آمریکا و انگلیس و جنگ علیه تروریسم

شواهد قابل توجهی در دست است که نشان می دهد دولت آمریکا با وجود اطلاع از وضعیت هولناک حقوق بشر و استفاده گسترده از شکنجه در ازبکستان، بسیاری از متهمان مشکوک به همکاری با شبکه های تروریستی را برای بازجویی به این کشور (و برخی کشورهای دیگر از جمله مصر، اردن، سوریه، مراکش، عربستان سعودی، پاکستان) ارسال کرده است. ارسال متهمان به این کشورها که کارنامه منفی ای در استفاده از شکنجه دارند احتمالاً به علت محدود بودن امکان بازجویی خشونت بار در آمریکا و کشورهای غربی صورت گرفته است. به گزارش [سائفرانسیسکو کرانیکل](#) تعداد 100 الی 150 نفر از متهمین توسط آمریکا به کشورهای ذکر شده و به خصوص ازبکستان ارسال گردیده اند. (آمار مربوط بهار 2005 است). مضمونین مربوطه جهت بازجویی به کشورهایی فرستاده می شدند که نظارت و کنترل چندانی بر وضعیت زندانیان آنها وجود ندارد ([منبع](#)). (کریسوفر بروچلی، روزنامه نگار در سایت [کانترپانچ](#) به کنایه می نویسد: ارسال متهمین به کشورهایی به غیر از آمریکا احتمالاً به این دلیل است که ما در آمریکا زندانهای خوبی نداریم! (به این معنی که قوانین آمریکا دست و پای ما را برای اعمال شکنجه و محکومیت بدون محاکمه بسته است - توضیح از من است). آقای حکیمجان نوردینوف که پسرش یکی از قربانیان شکنجه در ازبکستان بوده است اعتقاد

در برابر باد

تلاش برای رسیدن به صلح و توسعه پایدار در ایران و جهان

againstwind.wordpress.com

دارد کمک های آمریکا باعث ثروتمندتر و قدرتمندتر شدن اسلام کریموف شده است. (اینجا)
برای دیدن چند عکس از یکی از قربانیان شکنجه در ازبکستان [اینجا](#) را ببینید (هشدار: عکس ها به شدت ناراحت کننده هستند).
همچنین برای دیدن مجموعه جالبی از اسناد و مدارکی که نشان دهنده همکاری سازمان های اطلاعاتی انگلستان و آمریکا با سازمان اطلاعاتی ازبکستان است [اینجا](#) را ببینید.

تعریف جدید شکنجه توسط رئیس اداره سیاست گذاری های حقوقی سازمان قضایی آمریکا

اما بد نیست در اینجا اشاره ای کنم به یادداشت مشهوری که توسط آقای [جی بای بی](#)، رئیس [اداره سیاست گذاری های حقوقی سازمان قضایی دولت آمریکا](#) در تابستان 2002 نوشته شده و به [یادداشت بای بی](#) یا [یادداشت شکنجه مشهور](#) است. این یادداشت در پاسخ به درخواست سازمان اطلاعاتی آمریکا از کاخ سفید جهت کسب اجازه برای بازجویی شدیدتر از مضمونین دستگیر شده رده بالای القاعده نوشته شده و تعریف کاملا جدیدی از شکنجه ارائه می دهد:

[برای اینکه بتوانیم عملی را شکنجه خطاب کنیم] درد ناشی از آن باید از لحاظ شدت به اندازه درد ناشی از جراحت جدی مانند نقص عضو، از کار افتادن فعالیت های حیاتی بدن و یا حتی مرگ باشد. [و برای اینکه بتوانیم دردهای روانی را شکنجه خطاب کنیم درد و رنج مربوطه می بایست] منجر به ایجاد آسیب های روانی جدی و به صورت کاملا ماندگار یعنی چندین ماه یا حتی سال شود. در غیر این صورت این احساس ناخوشناپند کمتر از درد بسیار شدید نمی تواند شکنجه تلقی شود. این موضوع ممکن است صرفا عملی غیر انسانی یا تحقیر کننده تلقی شود. (متن کامل نوشته آقای جی بای بی را [اینجا](#) ببینید.)

کنواسیون ژنو از رده خارج است!

اظهارات آقای جی بای بی را آقای [آلبرتو گونزالس](#) مشاور کاخ سفید در سالهای 2001 تا 2005 تکمیل نموده و معتبرترین توافق نامه بین المللی را که تا به امروز توسط تقریبا همه کشورهای جهان پذیرفته شده است یعنی "توافق نامه ژنو" را [از رده خارج و از مد افتاده](#) نامید. جالب است بدانید که آقای گونزالس در سال 2005 از سوی جورج بوش به مقام دادستان عمومی آمریکا (مدعی العموم) منصوب گردید ولی به علت فشارهای مختلف در سال 2006 از این مقام عزل گردید.
[معاهده نامه سازمان ملل در مخالفت با شکنجه](#) آنرا این گونه تعریف می کند:

هرگونه عملی که به موجب آن درد یا رنج شدید جسمانی یا روانی به صورت عمدی بر فردی وارد شود و قصد آن

- دریافت اطلاعات یا اقرار در مورد وی و یا شخص سوم،
- مجازات برای عملی که وی یا شخص سوم انجام داده است یا مضمون با انجام دادن آن است
- تهدید او یا شخص سوم
- متقاعد کردن او یا شخص سوم
- یا هر دلیل مبتنی بر تبعیض به هر شکل و هر گونه

باشد، و چنین درد یا رنجی توسط یا با موافقت یا آگاهی مقام عمومی یا هر کسی که دارای اختیارات رسمی است اعمال شده باشد.

در برابر باد

تلاش برای رسیدن به صلح و توسعه پایدار در ایران و جهان

againstwind.wordpress.com

بر اساس مجموعه قوانین تصویب شده تحت عنوان توافق نامه های ژنو شکنجه ممنوع می باشد. و به صورت خاص در [درگیری های داخلی](#)، [مجروحان جنگی](#)، [شهروندان و غیرنظامیان در مناطق اشغال شده نظامی](#)، [شهروندان و غیرنظامیان در برخوردها و درگیری های بین المللی](#)، و [شهروندان و غیرنظامیان در درگیری های داخلی](#) استفاده از شکنجه ممنوع می باشد. همچنین مطابق [قانون جنایت های جنگی که در سال 1996](#) پس از تصویب کنگره و امضای کلینتون به صورت قانون در آمریکا در آمده است هر گونه جنایت جنگی در صورت اثبات می تواند مجازات هایی در حد حبس ابد و حتی اعدام (در صورتی که فعل مجرمانه منجر به مرگ یک یا چند نفر از قربانیان شده باشد) به دنبال داشته باشد. بسیاری از گروه ها و فعالان در آمریکا دولت جورج بوش را متهم می کنند که با تلاش برای بازتعریف مفهوم شکنجه و جنایات جنگی، به دنبال گریز از محکوم شدن به جرم زیر پا گذاشتن قوانین بین المللی و آمریکا در زمینه جنایت جنگی است. (برای نمونه [اینجا](#) را ببینید).

جمع بندی

پس از افشاگری های ذکر شده و جنجالی شدن موضوع جنایت های حکومت ازبکستان و روابط آن با غرب، حمایت های بی شاعبه آمریکا و بعضی از کشورهای غربی از ازبکستان رو به کاهش گذاشت. این موضوع همچنین به سقوط طالبان و حضور مستقیم آمریکا در افغانستان که نیازهای لوجستیکی به خاک ازبکستان را کمتر می کرد بی ارتباط نبود. با این وجود این کشور به هیچ عنوان توسط قدرت های غربی تحت فشار جدی جهت اصلاح یا بهبود وضعیت حقوق بشر نبوده است و به ویژه کمک های مالی آمریکا به دولت این کشور و به خصوص بخش های نظامی و امنیتی این کشور اگر چه کاهش ولی ادامه دارد. موضوع افزایش ارسال مضمونین تروریست (قبل از محاکمه) توسط سازمان های اطلاعاتی آمریکا و متحدانش به کشورهایی که در آنها وجود شکنجه محرز می باشد، [اعتراف جورج بوش به وجود زندان های سری](#) و بسیاری از موضوعات دیگر باعث مطرح شدن بحث های جدی در زمینه شکسته شدن قوانین بین المللی و قوانین آمریکا در زمینه حقوق بشر و امنیت جهانی گردید. در این راستا تلاش های بسیاری صورت گرفته است تا با ایجاد تفسیرهای جدید از موضوعاتی مانند شکنجه، سیستم دولتی آمریکا را از گزند اتهاماتی که می توانند مقاماتی حتی در سطح رئیس جمهور یک کشور را به جرم جنایت علیه بشریت به دادگاه بکشاند رهایی بخشد.

این خطر که کشورهای قدرتمند مانند آمریکا به صورت یک جانبه با ارائه تعریف های جدید و یک جانبه قوانین بین المللی و دستاوردهای تاریخی بشریت را که به دست آوردن آنها به بهای گزافی تمام شده است را عملاً بی اعتبار کنند، بسیار جدی می باشد.

در این باره در آینده بیشتر خواهیم نوشت...

بامداد آزاد